

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

25 kwietnia 2023 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Dariusz Pawłyszcz (przewodniczący)

SSN Leszek Bielecki (sprawozdawca)

SSN Romuald Dalewski

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym 25 kwietnia 2023 r. w Warszawie,
skargi kasacyjnej B. M.

od wyroku Sądu Apelacyjnego w Rzeszowie z 30 października 2019 r., I AGa
12/19,

w sprawie z powództwa D. Sp. z o.o. w R.

przeciwko B. M.

o pozbawienie tytułu wykonawczego wykonalności

- 1. uchyla zaskarżony wyrok i oddala apelację;**
- 2. zasądza od D. Sp. z o.o. w R. na rzecz B. M. 13 500 (trzyście tysięcy pięćset) zł kosztów postępowania kasacyjnego i apelacyjnego;**
- 3. nakazuje ściągnąć od D. Sp. z o.o. w R. na rzecz Skarbu Państwa - Sądu Apelacyjnego w Rzeszowie 15 767 (piętnaście tysięcy siedemset sześćdziesiąt siedem) zł kosztów sądowych.**

UZASADNIENIE

Powodowy dłużnik wniósł o pozbawienie wykonalności wyroku Sądu Apelacyjnego w Rzeszowie z 25 maja 2017 r., I ACa 437/14, ze względu na wygaśnięcie zasądzonych nim wierzytelności przez potrącenie dokonane oświadczeniami dłużnika z 1 i 7 czerwca 2017 r.

Wyrokiem z 13 grudnia 2017 r., VI GC 159/17, Sąd Okręgowy w Rzeszowie oddalił powództwo, ponieważ tytuł wykonawczy utracił moc ze względu na skuteczną egzekucję. Komornik na skutek zajęcia rachunku bankowego pozwanego wierzyciela otrzymał egzekwowaną sumę i przekazał ją komornikowi prowadzącemu egzekucję przeciwko pozwanemu w niniejszej sprawie (wierzytelność zasądzona wyrokiem SA w Rzeszowie z 25 maja 2017 r. została wcześniej zajęta w egzekucji przeciwko pozwanemu).

Na skutek apelacji dłużnika Sąd Apelacyjny w Rzeszowie wyrokiem z 30 maja 2018 r., I AGa 73/18, uchylił wyrok Sądu I instancji przekazując sprawę do ponownego rozpoznania. Sąd II instancji uznał, że zakończenie egzekucji następuje z chwilą zaspokojenia wierzyciela (pozwanego), co może nastąpić przez przekazanie wierzycielowi zajętej sumy lub zaspokojenie wierzycieli wierzyciela. W tym drugim przypadku wierzyciel nie otrzymuje wyegzekwowanej sumy, jego zaspokojenie polega na wygaśnięciu jego zobowiązań. W egzekucji prowadzonej przeciwko pozwanemu było wielu wierzycieli, w tym powód w niniejszej sprawie, w związku z czym wyegzekwowana suma została złożona do depozytu, co nie spowodowało wygaśnięcia długów pozwanego wobec wierzycieli. Ponadto w egzekucji prowadzonej na podstawie tytułu wykonawczego będącego przedmiotem żądania nie zostało wydane postanowienie stwierdzające ukończenie egzekucji, przewidziane w art. 816 § 3 k.p.c.

Po ponownym rozpoznaniu sprawy Sąd Okręgowy w Rzeszowie wyrokiem z 20 listopada 2018 r., VI GC 223/18, ponownie oddalił powództwo. Zgodnie z oceną prawną wyrażoną w uzasadnieniu wyroku Sądu odwoławczego Sąd I instancji uznał, że postępowanie egzekucyjne nie zostało zakończone, i oddalił powództwo ze względu na niemożność oparcia powództwa o pozbawienie wykonalności na potrąceniu, które mogło zostać podniesione przed wydaniem wyroku będącego przedmiotem procesu opozycyjnego.

Na skutek apelacji powoda Sąd Apelacyjny w Rzeszowie zaskarżonym wyrokiem zmienił wyrok Sądu I instancji i uwzględnił powództwo. Sąd odwoławczy uznał, że zarzut potrącenia może zostać podniesiony dopiero po złożeniu oświadczenia o potrąceniu, a oświadczenia powodowego dłużnika z 1 i 7 czerwca 2017 r. zostały złożone po wydaniu wyroku z 25 maja 2017 r. Ponadto oświadczenie o potrąceniu z 7 czerwca 2017 r. dotyczy wierzytelności przeciwko pozwanemu nabytych przez powoda dopiero 24 maja 2017 r., już po zamknięciu rozprawy w sprawie I ACa 437/14.

Wierzyciel zaskarżył powyższy wyrok skargą kasacyjną w całości zarzucając naruszenie:

1) art. 9 ust. 4 ustawy z dnia 4 lipca 2019 r. o zmianie Kodeksu postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw przez przyjęcie, że w sprawie stosuje się art. 840 § 1 pkt 2 k.p.c. w obecnym brzmieniu, zamiast w brzmieniu sprzed 7 listopada 2019 r., a w konsekwencji nieprawidłowe uznanie, że możliwość powołania się dłużnika w procesie opozycyjnym na potrącenie zależy od daty złożenia oświadczenia o potrąceniu, a nie od daty powstania możliwości złożenia takiego potrącenia,

2) art. 840 § 1 pkt 2 k.p.c., gdyż nawet przy przyjęciu tezy Sądu II instancji o stosowaniu jego aktualnego brzmienia przepis ten nie dopuszcza oparcia powództwa opozycyjnego na potrąceniu, które mogło nastąpić przed wydaniem orzeczenia objętego żądaniem pozbawienia wykonalności,

3) art. 840 § 1 pkt 2 w zw. z art. 815 § 2 i art. 816 § 1 i 3 k.p.c. przez przyjęcie, że postępowanie egzekucyjne wobec powoda nie zostało zakończone z chwilą wpływu egzekwowanej sumy na rachunek komornika i do zakończenia egzekucji konieczne jest postanowienie komornika stwierdzające zakończenie postępowania egzekucyjnego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Zasadny jest zarzut pozbawienia wykonalności tytułu wykonawczego, który już nie istniał w chwili pierwszego rozpoznania sprawy w I instancji, w dniu 13 grudnia 2017 r. Przekazując wyegzekwowaną sumę do postępowania egzekucyjnego prowadzonego przeciwko pozwanemu wierzycielowi komornik zakończył

postępowanie egzekucyjne. Jeżeli sąd pozbawia wykonalności już wyegzekwowany tytuł wykonawczy (np. na skutek niewiedzy o skutecznej egzekucji), to taki wyrok nie jest tytułem egzekucyjnym przeciwko pozwanemu i nie jest podstawą do zwrotu wyegzekwowanego świadczenia. W przypadku skutecznej egzekucji tytułu objętego żądaniem pozbawienia wykonalności w toku procesu opozycyjnego powód może zmienić żądanie na zasądzenie wyegzekwowanej sumy. Skuteczna egzekucja tytułu wykonawczego jest zmianą okoliczności, o której stanowi art. 383 k.p.c., a tym samym możliwa jest także na etapie postępowania apelacyjnego lub w toku ponownego rozpoznania sprawy w I Instancji.

Podniesiona w zaskarżonym wyroku okoliczność, że egzekucja nie powinna zostać zakończona ze względu na udzielenie powodowi zabezpieczenia przez zawieszenie postępowania egzekucyjnego, nie ma znaczenia dla istnienia tytułu wykonawczego. Nawet jeżeli komornik bezprawnie, łamiąc zabezpieczenie, wyda wyegzekwowaną sumę wierzycielowi, tytuł wykonawczy traci moc, gdyż postanowienie o udzieleniu zabezpieczenia nie może być podstawą do odebrania pozwanemu w procesie opozycyjnym wydanego mu świadczenia.

Powyższe dotyczy także egzekucji zakończonej przekazaniem wyegzekwowanej sumy do innego postępowania egzekucyjnego. Z chwilą takiego przekazania komornik traci możliwość odzyskania tej sumy, gdyż podlega ona regułom tego innego postępowania egzekucyjnego. Nawet w przypadku uchylenia zajęcia wierzytelności pozwanego w tej innej egzekucji, prowadzonej przeciwko pozwanemu, suma przekazana przez komornika, który prowadził egzekucję na rzecz pozwanego przeciwko powodowi, nie zostałaby zwrócona komornikowi, lecz zostałaby wypłacona pozwanemu.

Tylko na marginesie należy wskazać, że nic nie wskazuje na złamanie zabezpieczenia przez komornika, który przekazał wyegzekwowaną sumę 23 czerwca 2017 r., tj. dokładnie w dniu udzielenia powodowemu dłużnikowi zabezpieczenia, a przed doręczeniem mu postanowienia o zabezpieczeniu 28 czerwca 2017 r.

Powyższe naruszenie prawa materialnego skarżący błędnie określił jako naruszenie art. 840 § 1 pkt 2 w zw. z art. 815 § 2 i art. 816 § 1 i 3 k.p.c. Pozbawienie

wykonalności tytułu wykonawczego, który utracił moc, stanowi naruszenie części wstępnej art. 840 § 1 k.p.c., poprzedzającej wyliczenie podstaw powództwa opozycyjnego. Powództwo opozycyjne może zostać skierowane tylko przeciwko ważnemu tytułowi wykonawczemu. Z chwilą utraty przez tytuł mocy tytułu wykonawczego powództwo o pozbawienie wykonalności podlega oddaleniu, chyba że dłużnik zmieni żądanie na żądanie zwrotu wyegzekwowanego świadczenia. Mimo błędnego przytoczenia naruszonych przepisów pozwany prawidłowo wskazał w skardze istotę naruszenia prawa materialnego zaskarżonym wyrokiem, polegającą na uznaniu, że tytuł wykonawczy w chwili zamknięcia rozprawy wciąż nie był wykonany w całości.

Przepisy regulujące podstawy powództwa opozycyjnego są przepisami prawa materialnego, mimo zamieszczenia ich w ustawie procesowej. W zakresie dotyczącym tych podstaw także przepis przejściowy, w postaci art. 9 ustawy z dnia 4 lipca 2019 r. zmieniającej K.p.c., jest przepisem materialnoprawnym. Pozwany w skardze kasacyjnej prawidłowo wszystkie 3 zarzuty skargi określił jako naruszenie prawa materialnego. Wygaśnięcie tytułu wykonawczego na skutek wykonania go w całości (3. zarzut skargi) czyni bezprzedmiotowym rozstrzygnięcie o podstawie powództwa opozycyjnego w postaci potrącenia, a tym samym o 1. i 2. zarzucie skargi kasacyjnej.

Pozwany zawarł w skardze wniosek o orzeczenie co do istoty sprawy i Sąd Najwyższy na podstawie art. 398¹⁶ k.p.c. uchylając zaskarżony wyrok rozstrzygnął o apelacji pozwanego od wyroku Sądu Okręgowego w Rzeszowie z 20 listopada 2018 r., VI GC 223/18, w ten sposób, że oddalił apelację na podstawie art. 385 k.p.c. Mimo błędnego uzasadnienia, w postaci tezy o istnieniu tytułu wykonawczego, wyrok zaskarżony apelacją odpowiadał prawu, ponieważ oddalał powództwo. Błędna teza została wyrażona w uzasadnieniu wyroku Sądu Apelacyjnego w Rzeszowie z 30 maja 2018 r., I AGa 73/18, i na podstawie art. 386 § 6 k.p.c. wiązała w dalszym rozpoznawaniu sprawy, lecz nie wiązała Sądu Najwyższego.

Na podstawie art. 98 k.p.c. Sąd Najwyższy przyznał skarżącemu zwrot kosztów zastępstwa w postępowaniu apelacyjnym w wysokości 75% stawki minimalnej 10 800 zł oraz w postępowaniu kasacyjnym w wysokości 50% tej stawki.

Skarżący był zwolniony z opłaty od skargi kasacyjnej i na podstawie art. 113 ust. 1 u.k.s.c. obowiązek uiszczenia tej opłaty obciąża powoda.

[SOP]

[ms]